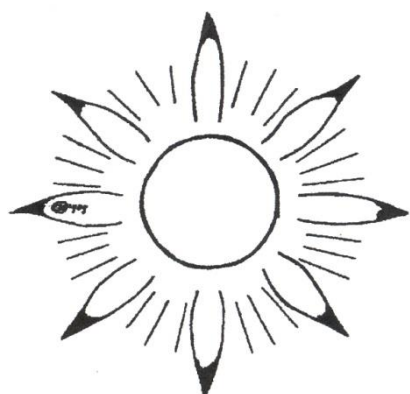

VIER EENHEID

KERKBLAD VAN DE DOOPSGEZINDE GEMEENTEN:
Noordoost Nederland en Sappemeer-Noordbroek

Inhoud	blz.
Bomen over het geloof	1
In Memoriam	2
Da. Hanneke Zuidema	2
Flarden van herinneringen aan da. Zuidema	2
Inlia, "Wat we doen doet er toe"	3
Gemeente Sappemeer-Noordbroek	
Beste zusters en broeders	4
Het verhaal van de zilveren troffel	4
	5
Ruimte	
Regionaal nieuws	
Oproepje 40-dagen kalender	6
EN DAN NOG DIT	
De Bijbel van mijn moeder	6
Mijn eerste baan	9
De Zwitserse doopsgezinden van Lula	10
Het is een groot wonder	11

BOMEN OVER HET GELOOF

'Als je jouw geloof zou moeten vergelijken met een boom, wat voor boom zou dat dan zijn?', vroeg iemand een paar weken geleden. Het klinkt misschien gek, maar dat soort vragen helpen mij. In alle vroegte scrollde ik op mijn telefoon langs plaatjes van bomen. Een oude eik, een mooie berk, een appelboom, een dennenboom. Wat hadden ze mij te zeggen? En welke paste bij mij?

Ondertussen stelde ik mijzelf vragen. Hoe zit het met de wortels van mijn geloofsboom? \Is mijn geloof stevig geworteld of misschien juist niet? En worden de wortels ook voldoende gevoed? En hoe zit het boven de grond. Hoe krijgt mijn geloof vorm? Wat doe ik ermee? Staat de boom in bloei en zitten er ook vruchten aan?

Uiteindelijk herkende ik het meeste in de knotwilg.

Deze boom staat vaak aan het water en voedt zich met wat voorbijkomt. In mijn geloof zijn dat de ontmoetingen met anderen, de Bijbelse verhalen, maar ook teksten uit andere tradities. Daarnaast staat de knotwilg vaak met meer knotwilgen op een rij, zoals ik ook geloofsgenoten nodig heb. Samen vormen we een geloofsgemeenschap en zoals de bomen elkaar bestuiven brengen de gesprekken en ontmoetingen met anderen mij ook tot bloei. Tot slot wordt de knotwilg iedere zoveel

jaar geknot. Ook dat beeld sprak mij aan. De uitlopers worden dan gesnoeid, terwijl de stam blijft staan. Zo zie ik het in mijn leven ook. In verschillende fasen in mijn leven geef ik anders (opnieuw) vorm aan mijn geloof, soms ook na een soort van pauze, dan is het er wel, maar meer op de achtergrond. Terwijl de uitlopers komen en gaan, blijft de basis (de stam) en ook die ontwikkelt zich door, maar in een ander tempo, op een dieper, spiritueel niveau, steeds gevoed door de wortels en de uitlopers met bladeren. De corona-periode heb ik

ook ervaren als het snoeien van de takken. Ineens kon er van alles niet meer. Tegelijkertijd bleef de stam staan. Naast de verwarring, merkte ik ook dat het mij weer dichterbij de kern van mijn geloof bracht. In die zin voelde het ook als een soort retraite. Ik trok mij even terug in mijn stam.

Binnenkort begint de veertigdagentijd.

Dat is voor mij ieder jaar ook een periode waarin ik probeer terug te gaan naar de kern van mijn geloof. Door er meer bij stil te staan, door meer te lezen, door vaker naar religieuze muziek te luisteren en door te reflecteren. De teksten in de veertigdagenkalender helpen mij daar ook bij.

Ook omdat ik mij bij het leven verbonden weet anderen.

De kalender maken en lezen we immers met elkaar.

\Als een geknotte wilg of een boom in winterslaap trek ik mij even terug, in de hoop dat alles dan straks in het voorjaar weer tot volle bloei komt.

Yvette Krol

IN MEMORIAM

Da. Hanneke Zuidema

In de zeer vroege morgen van 17 december is in haar huis in Bennekom overleden emeritus da. Hanneke Zuidema. Zij is 98 jaar geworden.

Hanneke koos de studie die volgens haar vader het moeilijkste was, het langst duurde en later het minst zou opbrengen: theologie. Ze studeerde eerst in Groningen, later aan het Doopsgezind Seminarium in Amsterdam. Daar zat ze tussen de mannenbroeders, zoals ze hen noemde. Ze was huns gelijke, maar hoorde er toch niet helemaal bij. Zoals ze ook daarna, toen ze in 1951 predikant werd, een uitzondering was. Want hoewel Anne Zernike al in 1911 als eerste vrouwelijke predikant de kansel besteed, was het in de jaren 50 nog steeds niet gewoon dat vrouwen predikant werden en al helemaal niet dat ze in hun eentje de pastorie bewoonden.

Het grootste plezier haalde Hanneke uit het vertellen van verhalen over haar leven als dominee. Over de vloekende voorzitter van de kerkenraad in haar eerste gemeente, Irnsum-Poppingawier, waar ze op haar 28e begon. Over ijzige schaatstochten en glibberige ritjes op de solex door het besneeuwde Friese land. Maar ook over de eenzaamheid van een jonge predikante die er moest zijn bij rouw en verdriet, terwijl ze daar zelf nog niet tegen bestand was.

Vanaf 1954 trok ze oostwaarts, naar de gemeenten Veendam en Stadskanaal, waar de penningmeester zijn eigen ideeën had over salariëring van predikanten en de Groninger boeren haar voorzagen van koffie en boterhammen met spek. Via Joure, in het vertrouwde Friesland, kwam ze uiteindelijk in 1974 in de Arboretumkerk, waar ze tot haar pensioen predikant bleef. Ze had het er goed. Ze kampeerde met de jeugd, bakte pannenkoeken en wist kinderen én volwassenen te boeien en te inspireren met haar verhalen en persoonlijke uitleg van de bijbel.

Hanneke ging graag met jonge mensen om. Tot lang na haar pensioen onderhield ze contacten met studenten uit het studentenpastoraat.

Haar preken waren inspirerend, levendig en actueel. Toen we met Pinksteren 2020 in de Arboretumkerk vierden dat da. Hanneke Zuidema 70 jaar geleden proponent werd, kreeg ze een mand vol kaarten en brieven van mensen die door haar gedoopt waren of andere mooie herinneringen aan haar bewaarden. Het deed haar goed.

Hanneke Zuidema hield van mensen om haar heen, van reuring en mooie gesprekken. Tot op het laatst leefde ze intens mee met de gemeente, kwam ze regelmatig naar de vieringen en kreeg ze veelvuldig bezoek van mensen uit haar wijk. Toch viel de eenzaamheid haar zwaar, net als de twijfels en de vragen over leven en geloof die kwamen in de stilte van de nacht en die haar konden bezwaren.

Op 27 december namen we in kleine kring van familie, vrienden en gemeenteleden afscheid van Hanneke Zuidema in haar eigen, vertrouwde Arboretumkerk. Als tekst koos de familie de eerste brief aan de Korintiërs, hoofdstuk 13. We hebben in liefde afscheid genomen van deze inspirerende, markante vrouw.

Tekst: Jeannette den Ouden, Beeld: Ilse Leeuwerik. (overgenomen uit doopsgezind.nl)

FLARDEN VAN HERINNERINGEN AAN DA. ZUIDEMA

Ik kende haar al vanaf mijn lagere school periode. Ze was predikante in de DG gemeente te Irnsum en ik woonde met mijn ouders en broers pal naast de kerk: midden/eind jaren 50.

Mijn vader was koster en ik hielp hem vaak met hand- en spandiensten (stoelen recht zetten, kerkpad schrobben, op zondag de "psalmen en gezangenbordjes" klaarmaken, af en toe stiekem in de collectebakjes kijken . . . wat zat daar altijd veel blinkende munt in). Ik dacht echt dat het bakje met de "D" voor de dominee bestemd was . . .

Dominee Zuidema (ik wist haar voornaam uiteraard niet !) woonde drie huizen verderop. In mijn beleving in een van de grootste panden van het hele dorp: de pastorie.

Jaren later emigreerden wij naar Veendam. De DG gemeente aldaar was op zoek naar een nieuwe koster en dominee Zuidema tipte mijn vader blijkbaar. Inderdaad: zij was ons reeds enkele jaren daarvoor voorgegaan, richting Veendam. Zij regelde voor hem een baantje bij boer Bakker, een vooraanstaand kerkenraadslid in die tijd. Zodoende had mijn vader wederom 2 fulltime baantjes: boerenarbeider en koster.

Het was ook mevrouw Zuidema die ons bekend maakte met het toenmalige DG Broederschaps-huis te Elspeet. Mijn ouders hebben daar regelmatig een weekje vakantie met ons gevierd (met corveediensten . . . : met de trein naar Zwolle, verder per fiets naar Elspeet, een heel gedoe.

Bij dominee in huis (wederom een majestueuze pastorie) kon werkelijk alles: zondagsschool, catechisatie, jongerenkring, meisjes padvinderij, vergaderingen, zusterkring, etc.

Op gepaste en wellicht ook minder gepaste momenten kon mijn vader in het kerkgebouw wel eens "uit zijn slof" schieten: da Zuidema gaf hem op zulke momenten een gepaste reprimande: "Piet, jou binne in het hûs fan de Heer". Mijn vader begreep de hint. Tineke en ik werden op een zondagmiddag, midden jaren 60, eens op patat met kroket getrakteerd.

Ongekend in die tijd, maar bij dominee Zuidema in de pastorie geen enkel probleem.

Haar moeder, die een deel van de pastorie bewoonde (ik noemde haar steevast mevrouw) was ook van de partij.

Dominee Zuidema was de grote initiator achter de kerstspelen en zij organiseerde zomer kampen: met een touringcar een dikke week naar Duitsland (ook de regio Stadskanaal was van de partij).

En, ach ja, gaandeweg je vorderende groei verdwijnt ze dan langzamerhand wat uit beeld.

Wat blijft is een fijne herinnering aan een warm mens, stijfkoppig maar rechtvaardig, voor wie

eigenlijk niets te veel was.

Jaap Hemrica

INLIA

Onze gemeente is één van de kerken die het zogenaamde 'Charter van Groningen' ondertekend heeft. Dit document is een beginselverklaring, bedoeld om door geloofsgemeenschappen te worden ondertekend als zichtbaar teken van de erkenning van een zelfstandige verantwoordelijkheid ten aanzien van asielzoekers en vluchtelingen die in nood verkeren.

“Wat we doen, doet ertoe”

Tientallen kwetsbare gasten vallen onder hun zorg; bejaarden, ernstig zieken, mensen met zware lichamelijke en/of psychische trauma's. En die komen dan meestal zonder medisch dossier aan. Onlangs nog op een vrijdagavond: een meneer in een rolstoel die dringend medicatie nodig had - maar welke? Ga er maar aan staan, zonder tolk. “Het is hier nooit saai”, zegt medisch assistente Ilva Hettinga.

Ilva vormt met collega's Alfa en Astrid het medische team van INLIA. Ze werkte eerder in het aanmeldcentrum in Ter Apel. “En als je eenmaal met deze doelgroep hebt gewerkt, is het lastig om terug te schakelen.” Dan is het gewone werk wel heel gewoon, bedoelt ze. Maar zo'n voorbeeld als zo'n man in een rolstoel zonder medicatie: dat is een ander uiterste, toch? “Maar voor zo iemand kun je dus echt het verschil maken.”

“Gek dat het zo kan”

Gek eigenlijk, vindt ze, dat het zo kan in Nederland. Dat mensen die uit een azc gezet worden, zo aan hun lot overgelaten worden. Dat INLIA zelfs niet even een seintje krijgt welke medicijnen van levensbelang zijn voor hen. Overheidsdiensten beroepen zich dan op de privacyregels; ‘we mogen geen medische dossiers delen’. Ze zouden eens kunnen beginnen aan mensen zelf te vragen of het mag.

De gasten van INLIA kunnen zich wettelijk niet verzekeren voor medische zorg. Er is enkel een regeling voor spoedbehandelingen. Dat betekent dat Ilva niemand met een losse kies kan doorverwijzen naar een tandarts, totdat de kies een ontsteking veroorzaakt. “Met veel dingen moet je wachten tot ze spoed worden. Slecht voor de mensen en ook duur.”

Lichtpuntjes

Als tegenwicht noemt ze wat lichtpuntjes: “We werken met een fijne huisarts, die de tijd neemt voor gasten. Veel werk, voor weinig vergoeding!” Nog een voorbeeld: INLIA werkt samen met fysiotherapeuten die de gasten gratis behandelen. Het voorkomt erger. “Echt top.” Het frustrleert weleens dat de zorg die gasten nodig hebben vaak niet beschikbaar is voor hen. Vooral als ze ziet dat mensen onnodig lijden.

Maar op die momenten beseft Ilva: “Wat we hier doen, doet ertoe. We doen iets goeds, ook al staan we daar vaak niet bij stil. Dat maakt al die muren waar je op stuit, draaglijk. We zién mensen, we horen ze. Behandelen hen met respect, als mens. Alleen dat al heeft zoveel impact.”

NIEUWS UIT DE GEMEENTE

Sappemeer-Noordbroek

Beste zusters en broeders,

Vandaag krijgen we met elkaar meer ruimte!!!!

Het kabinet heeft de knoop doorgehakt om verder te gaan versoepelen. We houden de basisregels en het mondkapje om onszelf en de ander te blijven beschermen. Het virus blijft we zullen gaan ontdekken hoe we er mee om kunnen/willen gaan.

We gaan meer bewegen en de kunst is om mee te gaan bewegen.

Onze eerst viering is op 6 februari waarin Vicky van der Linden voor zal gaan.

We verheugen ons op het feit dat we elkaar weer kunnen zien en horen , het voelen blijft op afstand maar dat moeten we accepteren.

Atsje van der Meer-Kooiker, voorzitter GDS en voorzitter kerkenraad GDS.

HET VERHAAL VAN DE ZILVEREN TROFFEL.

(Opschrift op de voorkant van de troffel: *de eerste steen, gelegd van de Kerk der Doopsgezinde Gemeente te Sappemeer, den 30 Mei 1846; op de achterkant staat Eensgezindheid).*

Bij de kerkenraad en de huidige leden van de doopsgezinde gemeente Sappemeer Noordbroek was het bestaan van de troffel niet bekend.

In augustus van het vorig jaar kreeg ik een telefoontje van Dorien van Dam. Zij had iemand ontmoet die in het bezit was van een zilveren troffel en deze wilde schenken aan de doopsgezinde kerk.

Meteen heb ik een afspraak gemaakt met deze mevrouw V.

Zij en haar man hadden ongeveer 25 jaar geleden het huidige huis gekocht van de Erven van mevrouw Rike Boer en de heer E. Petzinger (beiden destijds actieve leden van onze kerk; de heer Petzinger is vele jaren voorzitter geweest van de kerkenraad). Mevrouw V. gaat t.z.t. verhuizen naar een aanleunwoning in St. Jozef en wilde de troffel schenken aan de doopsgezinde gemeente, waarvoor onze hartelijke dank.

Dit jaar is het 176 jaar geleden dat de eerste steen is gelegd van de doopsgezinde kerk aan de Noorderstraat 153 te Sappemeer. De troffel is nu bij mij in huis met medeweten van de leden van onze kerk. Totdat er, zo is de bedoeling, een vitrinekast komt in onze kerk, waarin de zilveren troffel ongetwijfeld een ereplaats zal krijgen.

Yktje Schreuder – Wouda, Sappemeer, 2022

RUIMTE

De decembermaand, met zijn feestdagen, die het oude jaar afsluiten, zijn voorbij, en afgezien van de vrouw, die in Koog aan de Zaan bekend stond als 'het kerstvrouwje', die geen afscheid kon nemen van de kerst, en het hele jaar door haar kerstbomen had staan met alle verlichting van dien, stappen de meeste mensen toch opgelucht het nieuwe jaar in: eindelijk ruimte.

'Deskundigen', mensen die onderzoek hebben gedaan naar relaties, familieverhoudingen, organisaties als kerken en bedrijven, en die vervolgens hun bevindingen 'vermarkten' in adviezen en therapieën, stellen vast dat mensen zich gedragen naar de ruimte die ze krijgen toebedeeld. "Mensen zijn machines" observeerde iemand ooit, en hij zette mensen 'aan het werk' zoals hij het noemde, om zich van hun mechanische reacties bewust te worden. Pijnlijk bewust te worden, kun je wel zeggen.

En inderdaad, zo kunnen de rollen in een familie, per generatie worden doorgegeven, of volgt een samenleving, of zelfs een kerkgemeenschap ervoor rollen toe te meten. De voordelen van een rol in de familie, van bijvoorbeeld 'de ouder', 'het bevoorrechte kind', 'het schuldige kind' worden 'mechanisch' doorgegeven, en zowel de bevoorrechten als de benadeelden gedragen zich naar de ruimte die ze krijgen toebedeeld.

We leven wat dat betreft in een interessante tijd, waar de rollen die we toebedeeld krijgen benoemd worden. Kop van jut die in het oog springt is 'de blanke heteroman' die geacht wordt in de beklagdenbank van de daderrol plaats te nemen. De een reageert daarop, vergezeld door vrouwen, door zijn plek in te nemen. Anderen reageren vol begrip, en geven hun analyses en adviezen, beloven 'Een nieuwe aanpak' en nemen zo verheldend de oude ruimte weer in, die hen is toebedeeld.

Een aardig verschijnsel dat de kenners van familie-verhoudingen waarnemen is de 'cut off'. U kent het misschien wel als in een gezin, de ruimte die je krijgt toebedeeld teveel bepaald wordt, conflicten zich blijven herhalen en de deelnemers weerloze slachtoffers en daders zijn van elkaar. Het wordt 'te close' het gezinlid scheidt zich af, zij/hij houdt het niet langer uit. Ook in de samenleving die onder druk komt te staan, zie je de 'cut offs' zich aftekenen in breuklijnen, waarin geen contact meer mogelijk is.

Ik zit te puzzelen op een overgeleverde spreuk van Paulus (Handelingen 17: 26-28). Samengevat: "God meet elk van ons ruimte toe om hem al zoekend en tastend te vinden. Een mogelijkheid omdat God van niemand van ons ver weg is." Een nabijheid zonder cut off dus. "Want in Hem bewegen wij en zijn wij."

Een citaat, dat ik als eerste noemde, als me naar mijn favoriete tekst gevraagd werd. Nu denk ik: "is dat wel zo?". Is God te vinden in de plek die me wordt toebedeeld, toegedicht. En van waaruit ik mechanisch reageer? Om maar te zwijgen van de bevoorrechte en niet bevoorrechte plekken waar ik moeiteloos een rijtje zou kunnen opstellen? Is dat God die je daar aanstuurt?

En opeens realiseer ik me, dat 'het goddelijke' de ruimte zelf is. De ruimte in jezelf en die je omvangt, de ruimte die je de ander geeft en gunt. Wèg uit de discussies, die mensen hun plek toebedelen, open voor hoe de rollenstructuur werkt, hoe het uitwerkt in pijn en schuldgevoel, in je familie, je vriendenkring, je samenleving, je kerkelijke gemeente misschien.

Het nieuwe jaar ingaan, is het verschil ontdekken tussen de beperking van de herhaling en de verrassende vondst van God die 'ruimte' heet.

Tjalling Kindt

REGIONAAL NIEUWS

OPROEPJE 40-DAGEN KALENDER

Woensdag 2 maart is het Aswoensdag. Deze aanduiding komt uit de rooms katholieke traditie, waarin gelovigen op deze dag een askruisje op hun voorhoofd laten zetten. De priester spreekt daarbij de woorden uit 'Gedenk mens, dat je stof bent en tot stof zult wederkeren'. Dit markeert in de katholieke traditie het begin van de vastentijd. De protestantse kerken spreken meestal van 40-dagentijd, omdat zij van oudsher de traditie van vasten niet kennen. Ook hier is het een echter periode van bezinning. Een periode die trouwens geen 40, maar 46 dagen duurt, omdat de zondagen niet meegeteld worden. De 40-dagentijd eindigt op paaszondag.

Net als andere jaren maken we ook dit jaar met elkaar weer een kalender met voor iedere dag een tekst om ons te helpen in het proces van reflectie en bezinning. De kalender wordt verspreid in het GDS-gebied. Daarnaast wordt de kalender digitaal ook aangeboden aan doopsgezinde gemeentes elders in het land. Stukjes kunnen jullie tot 10 februari naar mij mailen (yvettekrol@hotmail.com) of per post sturen naar Yvette Krol, Jozef Israëlsstraat 50a, 9718 GN Groningen

DE BIJBEL VAN MIJN MOEDER

NUMMER 6

In het derde artikel van deze reeks schreef ik: “*Mijn moeder had de gewoonte om, op bepaalde plaatsen, iets in de Bijbel te leggen.* Het is mij niet altijd duidelijk ‘waarom’ iets op die bepaalde pagina ligt.” Maar soms is dat ook overduidelijk. Zo is het met een knipseltje bij Lukas 17.

Omdat mijn moeder slecht ter been was, ging zij niet meer naar de kerk maar luisterde elke zondag naar de dienst van 10.00 uur die op de radio vanuit haar kerk via een telefoonlijn te beluisteren was. De zo genoemde 'kerktelefoon'. Kennelijk werden daar meerdere diensten per dag op uitgezonden, want het knipseltje geeft de orde van dienst van een uitzending van de Nederlands Gereformeerde kerk die om 17.00 uur plaats vond. Hoewel zij, volgens mij, theologisch meer paste in de gewone Gereformeerde kerk, waar zij lid van was, zal dit toch een feest van herkenning voor haar geweest zijn. Zij had het hele afscheidingsproces van de z.g. 'bezwaarden' (later Artikel 31'gers en tegenwoordig Nederlands Gereformeerden) in de

jaren 40 van de vorige eeuw meegemaakt. Het had en tweespalt in de familie tot gevolg gehad.

Haar vader, een kennis van professor Schilder die het probleem aan het rollen heeft gebracht, een broer en heel veel neven en nichten waren meegegaan met de bezwaarden. Mijn ouders en één broer van mijn moeder niet. Die bleven, zoals dat heette 'Synodaal Gereformeerd'. Toch luisterde mijn moeder, denk ik, graag naar deze middagdienst omdat haar eigen kerk na de oorlog veel liturgischer is geworden dan ze voorheen was. De kerk waar ze nu naar luisterde was niet alleen theologisch meer gebonden aan de opvattingen uit het verleden (eigenlijk vielen ze terug op de afscheiding in 1834 van ds. de Cock en zijn volgelingen) maar ook de liturgie ofwel de 'orde van dienst' was (is) van vóór de oorlog. Veel oudere mensen misten de veel sobere gang van zaken. Hoewel een geslacht jonger dan mijn moeder, moet ik bekennen dat de sobere liturgie, zoals ik die in de Doopsgezinde diensten terugvond, mij ook nog steeds meer aanspreekt.

Hoewel ik natuurlijk niet weet wat drs. H. de Jong, die destijds in de dienst voorging, gezegd heeft heb ik toch geprobeerd wat de liederen en de gelezen Bijbelgedeelten mij zouden zeggen over de inhoud van de overdenking.

Het begint met Psalm 65 vers 1 en 2.

In de versie die men in de Nederlands Gereformeerde kerk zingt, en zoals ik hem als kind geleerd heb, luidt de eerste zin: *De lofzang klinkt uit Sions zalen tot U met stil ontzag.*

Woorden die mijn moeder zeker aangesproken hebben omdat ook zij die als kind geleerd heeft. Bij het 'ouder worden' komen herinneringen uit het verleden vaker naar boven en in haar eigen kerk zingt men inmiddels: *De stilte zingt u toe, o Here in Uw verheven oord.*

Maar voor dit artikel is vers 2 misschien belangrijker. Daarin wordt de handel en wandel van de mens weergegeven als: *Een stroom van ongerechtigheden had d'overhand op mij. (Oude berijming)*

In de nieuwe berijming (Liedboek voor de kerken) mogen de uitverkorenen wonen in Uw hof *Hoezeer hij door zijn schuld verloren terneerlag in het stof.*

De oude versie zou ook mijn voorkeur hebben. Elke verandering is dus kennelijk ook in deze niet altijd een verbetering.

Wanneer ik nu naar de eerste lezing kijk, dan begint die met; (Lukas 17:1 SV77) *Hij zeide tot de discipelen: Het kan niet wezen, dat er geen ergernissen komen; doch wee hem, door wie zij komen;* (Dit is de vertaling zoals die in de Staten Vertaling, versie 1977 voorkomt..

In de laatste vertaling, de NBV21 staat; *Tegen zijn leerlingen zei Hij: 'Het is onvermijdelijk dat er valstrikken zijn, maar wee degene die ervoor verantwoordelijk is!)*

Daarna volgen een vermaning en de opdracht om anderen te vergeven. Interessant is dat de voorganger dit wel leest, maar helaas niet verder uitlegt. Ik persoonlijk zou graag zijn visie gehoord (gelezen) hebben op deze moeilijke perikoop waarin het over haast eindeloos vergeven gaat van de ander, de naaste. Maar nee, de preek ging over de tweede lezing want als tekst is opgegeven Psalm 18: 1a en vers 8b.

In die kerkgemeenschap is het nog gebruikelijk om bij de overdenking uit te gaan van één of twee teksten uit het gelezen bijbelgedeelte. In deze dienst zijn kennelijk alleen de beide verzen genoemd en is Psalm 18 niet geheel of gedeeltelijk gelezen.

Deze psalm gaat over de mens (in dit geval David) die aan alle kanten bedreigd en belaagd wordt. Hij zoekt zijn hulp bij de Eeuwige. God wordt kwaad op alles en iedereen die David belagen en redt hem uit 'zijn benauwdheid', waarna een lofzang van David opklinkt. Hoe dan ook, het heeft mijn moeder zo aangesproken dat zij het krantenknipsel in haar Bijbel heeft gelegd.

Gerard Iwema

MIJN EERSTE BAAN

Onlangs kreeg ik een artikel onder ogen dat ging over het wel en wee van Goeree-Overflakkee in corona tijd. Mijn gedachten gingen terug naar mijn eerste baan in Middelharnis, de grootste plaats van het toenmalige eiland, dat nu verbonden is met het vaste land via de Haringvlietbrug. Ik kon mijn militaire diensttijd bekorten door te vertrekken naar dat deel van het land, waar de nood om een onderwijzer te vinden het grootst was. Welke jonge man ging nou naar dat streng gelovige eiland, waar zeker op zondag niets te beleven viel. Ik dus.

Het hoofd van de school was een vriendelijke man die mij veel van het eiland liet zien. Veelal kwam hij op zondagmorgen met zijn vrouw in een Volkswagen langs om een ritje te maken over het eiland. In het begin vond ik dat sympathiek, maar na een keer of tien had ik het wel gezien. Al toeterend gaf hij aan dat hij met zijn auto voor de deur stond en ik hoefde niet meer zo nodig. Ik verzocht mijn hospita te zeggen dat ik mij verslapen had, of onder de douche stond en dat ze maar zonder mij moesten vertrekken. Maar zo gemakkelijk kwam ik er niet van af 'Dan wachten we wel even', was het korte maar veelzeggende antwoord.

Ik durfde niet te weigeren en zo reden we door de doodstille straten, in tegenstelling tot de overvolle kerken, op zondagmorgen van hot naar her en van noord naar zuid over het eiland. Ongezien kan ik al die plaatsen nog noemen, ze staan in mijn geheugen gegrift: Middelharnis vormt een geheel met Sommelsdijk, En verder Dirksland (ziekenhuis), Stellendam (vissershaven) Goedereede, Ouddorp (strand, veel toerisme). En de andere kant op, meer naar het westen: Oude Tonge, Nieuwe Tonge, Stad aan 't Haringvliet, Herkingen, Den Bommel, Achthuizen (een katholieke enclave) en Ooltgensplaat.

Voor het overige heb ik met veel plezier in Middelharnis gewerkt. De leerlingen waren aardig en ik begeleidde hen geregeld op de zaterdag al fietsend naar een korfbalclub elders op het eiland. We speelden mee in de competitie. En in de vakanties gingen we nog al eens kamperen in Ouddorp.

Over Ouddorp gesproken. Naast al die strenge kerken van Oudgereformeerd tot hersteld hervormd is het opvallend dat de doopsgezinde gemeente op het voormalige eiland een heel ander geluid laat horen. Niet zo vrijzinnig als bij ons, maar het is een zeer actieve gemeenschap waar op zondag twee diensten gehouden worden en in de zomer zelfs een derde voor de vele Duitse toeristen. Als ik in de buurt kwam, ging ik zo nu en dan op de zondagmorgen naar de doopsgezinde kerk. Daar dachten zo'n 400 bezoekers net zo over. De gemeente heeft verschillende koren en zetten allerlei projecten op touw voor mensen die in armoede leven. Een vrouw als predikant is nog steeds niet mogelijk en ze zingen uit een ander liedboek, maar ze denken er niet over de doopsgezinde geloofsgemeenschap te verlaten.

Bart Smits

DE ZWITSERSE DOOPSGEZINDEN VAN LULA

Het is een druilerige, grijze dag in maart als ik bij de Kielster Achterweg (de bekendste weg van Groningen?) de bus uitstap. Het is een vreemde plaats voor een bushalte. Er is hier niets, afgezien een drukke weg, rechte sloten en drassige weilanden. Het heeft hard gerend. De voorbij razende auto's scheuren door de diepe waterplassen, waarbij ze grote opspattende fonteinën creëren die op indrukwekkende wijze op mij neerkomen. Het begint goed. Ik pak mijn paraplu en rits mijn regenjas tot boven toe dicht. Daar gaan we. Ik steek de weg over richting een smal fietspadje die naar de Kalkwijk loopt. Op naar Lula.

De ontginning van de veengebieden leverde veel werkgelegenheid op. Ondanks dat het werk bijzonder zwaar was, trok het arbeiders aan uit alle windstreken. Het 'bruine goud' had een enorme aantrekkingskracht. En tot mijn verbazing lees ik dat de veenkolonie Lula bewoond werd door gevluchte doopsgezinden uit Zwitserland.

In het Zwitserland van de zestiende eeuw stelden hervormers, onder leiding van Zwingli, een arsenaal aan misstanden in de kerk aan de kaak. De meest radicalen werden Wederdopers genoemd: zij wezen de kinderdoop af en lieten zich als volwassene weer dopen. Ze wezen de staatskerk af, tolereerden geen geweld en weigerden om de eed van gehoorzaamheid af te leggen. Dit leidde tot grote geloofsvervolgingen. De Zwitserse regering wilde deze doopsgezinden daarom naar Noord-Amerika verbannen. De Republiek der Verenigde Nederlanden, waar sinds de Unie van Utrecht de vrijheid van religie gold, bemiddelde met de Zwitserse overheid en bood vervolgens onderdak aan deze zogenaamde Zwitserse Doopsgezinden.

In 1711 kwamen 340 Zwitserse doopsgezinden aan in Amsterdam. Uiteindelijk kwamen 126 van deze doopsgezinden terecht in de provincie Groningen, en dan met name in Sappemeer. In Sappemeer bestond namelijk al een relatief grote doopsgezinde gemeenschap, die was ontstaan door Friese dopersen die eerder als veenarbeider naar de Veenkoloniën waren gekomen. Een andere groep van de Zwitserse doopsgezinden vertrok vanuit Amsterdam naar de omgeving van Deventer, maar besloot een aantal jaar later alsnog naar Groningen te gaan.

De Groningse en Zwitserse doopsgezinden waren erg streng in de leer: zij leefden een sober leven en werkten hard. Omdat veel Zwitserse doopsgezinden van oorsprong boeren waren, kregen veel van hen een boerderijtje aangewezen in de Veenkoloniën. Sommige gezinnen leefden van de landbouw, anderen van de vervening. In 1714 arriveerde nog een groep doopsgezinden uit Zwitserland. Een aanzienlijk deel settelde zich in Lula: toen al een veenkolonie aan de Kalkwijk.

Lula wordt voor het eerst genoemd in 1691. Enkele jaren later, in 1704, woonden er al dertien gezinnen, maar met de komst van de Zwitserse doopsgezinden groeide het inwoneraantal flink. Er kwam een schooltje, en er woonden klee- en schoenmakers en wevers. Maar als de inwoners van Lula naar de kerk wilden, moesten ze een twee uur durende voetreis naar Hoogezand of Sappemeer maken.

Omstreeks 1720 viel de Zwitserse gemeenschap in de Veenkoloniën uiteen. Er ontstonden twee groeperingen: de Oude Zwitsers die vasthielden aan de strenge voorschriften en het Duits als kanseltaal gebruikten, en de Nieuwe Zwitsers, die iets minder sober leefden en bij wie in het Nederlands werd gepreekt. Hierdoor werd er voor elke groepering om de week gepredikt, in plaats van elke week. De afwijkende Doperse kerkdiensten riepen overigens regelmatig nieuwsgierigheid op bij de rest van het volk: tijdens het avondmaal moest de politie soms de wacht houden om pottenkijkers en indringers weg te sturen. Hoe dan ook, ruim vijftig jaar later moesten beide groepen weer fuseren, omdat de Oude Zwitsers geen Duitssprekende prediker meer konden vinden.

In 1792 en 1795 voegde de herenigde Zwitserse gemeente zich samen met de Doopsgezinde gemeente Sappemeer. Samen bouwden zij een imposant nieuw kerkgebouw in Sappemeer, die in 1847 gereed kwam. Desalniettemin bleef het een eind lopen voor de doopsgezinden uit Lula. De niet-doopsgezinden inwoners uit Lula hadden het makkelijker. Halverwege de achttiende eeuw telden Lula en Windeweer samen ruim 800 inwoners en werd besloten tot de bouw van een kerk in Windeweer. De plaatsjes vormden vervolgens een eigen protestantse gemeente. Sterker nog, Lula en Windeweer vormden in 1811 zelfs ook even een afzonderlijke burgerlijke gemeente.

Toch was Lula niet groot. In 1828 schrijft de schoolmeester dat er in Lula wel ambachtslieden waren, maar verder niets: *“geene kerk, maar ééne school, geene lees- of zanggezelschappen”*.

Tegenwoordig kent Lula nog ongeveer twintig huizen met om en nabij vijftig inwoners. Het schooltje is verdwenen. Ik vraag me af of hier nog afstammelingen van de Zwitserse doopsgezinden wonen, en of ze zelfs nog naar de doperse kerk gaan. Ik weet het niet. Wel hebben de Zwitserse doopsgezinden hun stempel op Lula en de omgeving van Sappemeer gedrukt. De namen ‘Leutscher’ en ‘Ruchti’, afkomstig uit Zwitserland, komen hier nog veel voor.

Het gehuchtje Lula bestaat uit een aantal imposante herenboerderijen en keuterboerderijtjes. Allen zijn ze goed onderhouden: de tuin netjes, het aangezicht opgeruimd. Het gehucht heeft geen officieel plaatsnaambord, maar het lijkt alsof de bewoners zelf een bordje hebben getimmerd en aan de weg hebben gezet.

Maar waar die naam ‘Lula’ nou vandaan komt? Het is giswerk. Veelal wordt gedacht dat het afkomstig is van een familienaam – maar of er daadwerkelijk een familie Lula of Lulema heeft gewoond, blijft onduidelijk. Vroeger werd echter gesproken over ‘de Lula’. Het gebruik van het lidwoord ‘de’ valt te verklaren uit het feit dat ‘de’ vaak gebruikt wordt in de Veenkoloniën om een plaats aan te duiden (de Borgercompagnie, de Friese Compagnie, etc.).

Lula is weer zo’n voorbeeld van een op het eerste gezicht weinig spannend gehucht – maar dat, als je goed kijkt, eigenlijk een ontzettend interessant verhaal met zich meedraagt. *Sanne Meijer (is auteur en historica. Ze wandelt door Groningen en beschrijft wat ze ziet. Andere verhalen zij te vinden op <https://www.sannemeijeronderweg.nl/>)*

HET IS EEN GROOT WONDER

Het is een groot wonder,
dat het eeuwige woord van de almachtige God
in mij woning zoekt,
in mij geborgen wil zijn
als de zaadkorrel in de akker.
Gods woord is niet geborgen in mijn verstand,
maar in mijn hart.
Het doel van het woord dat uit Gods mond komt is niet,
tot het einde doordacht en geanalyseerd te worden,
maar in het hart te resoneren,
zoals het woord van iemand van wie wij houden
in ons hart woont,
ook wanneer wij er niet bewust aan denken.
Heb ik Gods woord alleen in mijn verstand,
dan zal mijn verstand vaak door andere zaken in beslag worden genomen
en ik zal tegen God zondigen.
Daarom zijn wij er nooit mee klaar Gods woord gelezen te hebben;
het moet diep in ons zijn ingegaan,
in ons wonen,
zoals het allerheiligste woont in het heiligdom,
opdat wij niet zondigen in gedachten, woorden en daden.
Het is vaak beter,
weinig en langzaam in de Schrift te lezen
en te wachten tot het tot ons is doorgedrongen,
dan van Gods woord veel te weten,
maar het niet in zich te 'bergen'.

Dietrich Bonhoeffer (1906 - 1945) (Uit: Bonhoeffer Brevier, Ten Have, Baarn 1978)